

**'Accountants missen zelfkritiek';
Interview Marcel Pheijffer, hoogleraar forensische accountancy**

Volkscrant, vrijdag 3 september 2010

Robert Giebels

De hoogleraar onderschrijft de conclusies van toezichthouder AFM: het is mis met de cultuur van de accountantskantoren.

Amsterdam

Het onderzoek van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) naar de grootste vier accountants van Nederland heeft er flink ingehakt bij de beroepsgroep. De cultuur en werkwijze van accountants laat zodanig te wensen over dat hun toezichthouder een fundamentele gedragsverandering van ze eist.

Maar vindt maar eens een hoogleraar accountancy die wat wil vertellen over het harde AFM-onderzoek. Vrijwel iedere professor is verbonden aan de Big 4, de vier door de AFM bekritiseerde accountantskantoren Deloitte, Ernst & Young, KPMG en PricewaterhouseCoopers.

'Mijn onafhankelijkheid is mijn handelsmerk', zegt Marcel Pheijffer (42). De hoogleraar forensische accountancy aan de universiteiten van Nyenrode en Leiden hoeft geen accountantskantoor te sparen als hij kritiek levert, want hij werkt er niet. En kritiek heeft hij al jaren. Hij vindt zijn diepe overtuiging terug in de conclusies van de AFM: het is mis met de cultuur van de accountantskantoren. 'Ze hebben een gebrek aan zelfkritiek en zelfreïnerend vermogen en bagatelliseren kritiek.'

Waar is het fout gegaan?

'Accountancy is big business geworden. Accountantskantoren zijn er allerlei dienstverlening bij gaan doen en er is een fusiegolf geweest. Daardoor zijn ze nog groter geworden. Maar die schaalvergroting is ten koste gegaan van de kwaliteit. Een controlerend accountant wordt primair geacht het maatschappelijk belang te dienen en niet zijn klant. Maar het organisatiemodel van het beroep is failliet. Vandaar dat steeds meer stemmen opgaan om controles te laten doen door kantoren die uitsluitend controles doen. Of nog een stap verder: het nationaliseren van de accountantscontrole. Of zelfs het afschaffen van de wettelijk verplichte accountantscontrole.'

Zijn de problemen een puur Nederlands fenomeen?

'Nee, je ziet ook in Amerika en Groot-Brittannië rapporten verschijnen zoals bij ons van de AFM. In al die rapporten staat: de kwaliteit van de accountantscontrole is onvoldoende of behoeft forse verbetering. De oorzaken zijn aanwijsbaar: de budgetten van bedrijven voor een accountantscontrole staan onder druk. Bovendien gaan die controles gebukt onder een steeds grotere tijdsdruk.'

Waar leidt dat toe?

'Dat leidt tot fouten zoals de AFM ze constateert en die accountantskantoren zelf hadden moeten ontdekken, soms zelfs hadden moeten melden aan de toezichthouder. Het gaat dan om incidenten waarbij bijvoorbeeld achteraf wordt gezien dat de jaarrekening fouten vertoont, maar er toch geen afstand wordt genomen van een eerder afgegeven goedkeurende verklaring. Of het niet doorvragen als er een aanwijzing of vermoeden van fraude bestaat.'

Dat klinkt als elementair falen.

'Dat is het ook. Maar de accountantskantoren reageren alleen maar met 'wij hoeven geen accountantsverklaringen terug te draaien'. Terwijl het AFM-rapport spreekt van 'het uitschrijven van een of meer externe accountants uit het openbare register van de AFM.' Dat is voor accountants als de doodstraf. Dat doet de AFM echt niet zomaar.

'De reacties van de Big 4 leiden de aandacht af van het kernprobleem en dat is dat de kwaliteit van de controle onvoldoende waarborgt dat de accountantsverklaring op de juiste gronden wordt afgegeven. Wanneer een ondeugdelijke controle tot een correct eindoordeel leidt, is dat hooguit een geluk bij een ongeluk.'

Zijn er onder de Big-4 uitgesproken zwakke broeders?

'Die vraag ga ik niet beantwoorden. Maar ik zie wel verschillen in de manier waarop de kantoren op het rapport reageren. Dossiers waar de AFM belangstelling voor heeft, zijn die van failliete ondernemingen en hun accountants. Dan moet je denken aan bijvoorbeeld de DSB Bank, handelshuis Van der Moolen, duurzaamheidsbedrijf Econcern en auto-importeur Kroymans.'

Bent u nog wel trots op uw beroep?

'Vroeger wel. Maar die is vervangen door schaamte. Plaatsvervangende schaamte voor mijn collega's en organisaties waar het AFM-rapport betrekking op heeft. Ik denk er wel eens aan om me uit het register te laten schrappen. Omdat ik er niet langer bij wil horen. Maar ik doe het niet, want dan wordt ik minder effectief in mijn kritiek op het accountantsberoep. Nu komt die van binnenuit.'